

KEMENTERIAN KEWANGAN DAN EKONOMI
PEMBENTANGAN KERTAS CADANGAN
PERUNTUKAN WANG KEMAJUAN 2025/2026

MAJLIS MESYUARAT NEGARA 2025

Terima Kasih Yang Berhormat Yang Di-Pertua,

Bismillah Hirrahan Nirrahhim.

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Salam Sejahtera.

Yang Berhormat Yang Di-Pertua, kaola mohon mencadangkan Usul di atas nama kaola dalam Susunan Urusan yang berbunyi;

“Majlis ini mengikut Bab 4(2) Akta Kumpulan Wang Kemajuan [Penggali 136], membuat ketetapan iaitu perbelanjaan sebanyak **empat ratus lapan puluh juta ringgit** (B\$480,000,000) untuk dibenarkan, diperuntukkan dari Kumpulanwang Kemajuan untuk maksud-maksud tersebut dalam Anggaran Belanjawan Kemajuan 2025/2026”

Yang Berhormat Yang Di-Pertua dan Ahli-Ahli Yang Berhormat,

- 1 Terlebihi dahulu kaola ingin menyembahkan setinggi-tinggi menjunjung kasih di atas kurnia titah-titah Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam semasa Majlis Istiadat Pembukaan Rasmi Mesyuarat Pertama Dari Musim

Permesyuaratan Ke-21 Majlis Mesyuarat Negara Bagi Tahun 1446H/2025M antarlainnya bagi memperkasakan usaha-usaha bagi mempelbagaikan ekonomi termasuk mengalakkan lebih banyak aktiviti ekonomi baharu seperti aktiviti pelancongan, pertanian, kesihatan, keselamatan, perkhidmatan awam dan industri-industri baharu yang akan juga memberikan kesan limpahan positif untuk peniaga-peniaga tempatan dan memacu lagi pertumbuhan ekonomi Negara.

- 2 Pada menjunjung titah-titah nasihat Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam tersebut, dalam sama-sama menuju Wawasan Brunei 2035, Kerajaan akan terus bekerjasama secara *Whole of Government* bagi memastikan projek-projek RKN akan berjalan dengan lancar dan sempurna mengikut garismasa yang telah ditetapkan kearah mencapai kemajuan dan kepelbagaian ekonomi dengan penyediaan prasarana dan infrastruktur serta kemudahan-kemudahan asas demi menyokong pertumbuhan industri-industri dan sektor ekonomi baharu disamping untuk memperkasa sumber tenaga manusia dan bagi menjaga kesejahteraan dan kebajikan Negara.

- 3 Seperti yang kaola sudah kongsikan semasa Majlis Mesyuarat Negara Ke 20 Bagi Tahun 1445H/2024M lepas, jumlah Harga Rancangan RKN12 secara keseluruhan bagi tempoh lima tahun (2024 hingga 2029) adalah sebanyak \$4 billion bagi 305 projek berpandukan kepada *Manpower Blueprint* dan *Economic Blueprint* selaras dengan matlamat-matlamat yang digariskan di dalam Wawasan Brunei 2035. Penyediaan peruntukan ini adalah sebagai bukti dan menggambarkan dokongan kukuh Kerajaan ke atas usaha-usaha dalam agenda pembangunan Negara dan Insya Allah akan memberikan impak positif kepada pembangunan Negara dan dapat memupuk pertumbuhan ekonomi yang inklusif.
- 4 Alhamdulillah setakat 26hb Februari 2025 sebanyak \$126,213,786.74 iaitu 25.24% daripada \$500 juta yang diperuntukkan pada Tahun Kewangan 2024/2025 telah dibelanjakan. Manakala 22 buah projek telah siap dilaksanakan dan sebanyak 65 buah projek dalam pelaksanaan. Sementara itu, sebanyak 172 projek masih dalam peringkat awal yang mana 48% daripadanya iaitu 83 projek masih lagi dalam perancangan Kementerian-Kementerian yang empunya projek. 22 projek yang telah

siap adalah bagi mendukung Kluster-Kluster tertentu seperti berikut:

4.1 Bagi mengukuhkan Kemudahan Akses Pendidikan

Pembinaan semula Sekolah Menengah Sultan Hassan Bangar Temburong dan menaiktaraf Dewan Serbaguna, Dapur Asrama dan Bilik Guru-Guru Sekolah Menengah Arab Laki-Laki Hassanah Bolkiah Pusat Tingkatan 6 Bagi Sekolah Arab.

4.2 Bagi mengukuhkan Perkembangan Syiar Islam

Dua (2) buah masjid telah siap dibina iaitu pembinaan Masjid Baharu RPN Kampong Meragang dan Masjid RPN Kampong Mengkubau.

4.3 Meningkatkan Penyediaan Perumahan

Sebanyak 1,500 unit rumah di Perumahan Negara Kg Lugu Fasa 2 telah siap disediakan dan mula didiami oleh penerima.

4.4 Bagi meningkatkan Kualiti Perkhidmatan Awam

Projek yang siap termasuk menaiktaraf Stadium Negara Hassanal Bolkiah Fasa 2 yang meningkatkan penggunaan fasiliti tersebut dan Bangunan Baharu Unit Perlindungan Kompleks Rumah Kebajikan yang telah meningkatkan keselamatan dan kondisi kehidupan penghuni.

4.5 Bagi mengukuhkan Kelestarian Alam Sekitar

Program Penghijauan Semula Ke Atas Kawasan Hutan Yang *Degraded*.

4.6 Bagi memantapkan Kecekapan Sistem Pengangkutan

Tiga (3) projek telah siap dibangunkan iaitu menggantikan Instrument Landing System Dan Doppler VHM OMNI Directional Range / Distance Measuring Equipment; penggantian Sistem Airport Automatic Weather Observation System; dan peningkatan Peralatan Pemeriksaan dan Sistem Pengawasan Keselamatan di Lapangan Terbang Antarabangsa Brunei.

4.7 Bagi mengukuhkan Keselamatan Negara

Pusat Tahanan Dan Pemulihan Keselamatan Dalam Negeri

4.8 Bagi mengukuhkan Sekuriti Makanan

Membina Skim Pengairan Tambahan Bagi Kawasan Penanaman Padi Di Seluruh Daerah

4.9 Bagi memajukan Industri Pelancongan

Slope Protection dan menaiktaraf Jalan Raya Di Kem Batang Duri, Temburong, Outward Bound Brunei Darussalam (OBBD)

4.10 Bagi pembangunan Industri

Program Peningkatan Keluaran Tanaman Hiasan Dan Bunga-Bunga-an Bagi Menjana Pasaran Eksport.

4.11 Bagi menangani Risiko Bencana Alam

Projek Kawalan Pesisir Sepanjang Pantai Kg Danau telah siap bagi mengurangkan hakisan pantai kepada lot tanah dan rumah-rumah persendirian serta aset-aset kerajaan.

4.12 Bagi Mengukuhkan Infrastruktur ICT)

Pusat Data Kerajaan Dan Infrastruktur 'CLOUD' telah siap bagi menampung keperluan aplikasi dan perkhidmatan dalam talian Kementerian-Kementerian dan Jabatan-Jabatan Kerajaan.

4.13 Bagi Menaiktaraf dan Meningkatkan Kadar Penyambungan Sistem Pembentungan Dan Menjaga Kualiti Air Sungai-Sungai

Beberapa buah projek skim pembentungan telah siap:

- Di Kg Menglait, Kg Batu Bersurat dan Pengkalan Gadong bagi meluaskan sistem pembetungan berpusat di kawasan Bandar termasuk komersial dan sekitarnya,
- Di Kg Lumut bagi mengurangkan bilangan insiden kesumbatan paip dan backflowing daripada sistem pembentungan, dan
- Menaiktaraf Sistem Pembetungan di Kawasan Perbandaran Kuala Belait dan Seria.

4.14 Elektrik

Pengukuhan Sistem Rangkaian Pembahagian 11kv Di Kawasan Diplomatik Jalan Kebangsaan.

4.15 Tanggungan

Satu projek di bawah Tanggungan.

Yang Berhormat Yang Di-Pertua,

- 5 Perbelanjaan Tahun Pertama lazimnya masih di tahap rendah antaranya memandangkan Kementerian-Kementerian empunya projek akan terlebih dahulu memastikan strategi pelaksanaan projek adalah teratur dan sempurna menurut peraturan-peraturan Kerajaan yang berkuatkuasa pada masa ini; dan akan mendatangkan nilai tambah; mencapai keberhasilan yang telah dirancang dengan perbelanjaan yang berhemat dan secara optima. Oleh yang demikian, dengan peruntukan pada Tahun Kewangan 2025/2026 yang telah disediakan dihasratkan akan dapat mempercepatkan dan memacu pelaksanaan projek-projek RKN.

Yang Berhormat Yang Di-Pertua,

- 6 Fokus-fokus utama penyediaan peruntukan RKN12 antaranya adalah seperti berikut:

Pertama bagi mendukung kestabilan sosio-ekonomi Negara;

Kedua bagi memastikan kesejahteraan rakyat dan penduduk Negara Brunei Darussalam terjaga;

Ketiga bagi meningkatkan kemahiran serta mencipta peluang-peluang pekerjaan atau aktiviti ekonomi baharu; dan

Keempat bagi meningkatkan pembangunan teknologi digital untuk meningkatkan produktiviti dan kecekapan perkhidmatan-perkhidmatan Kerajaan.

- 7 Peruntukan sejumlah **\$480 juta** ini telah pun dicadangkan dan dipersetujui bersama dengan semua Kementerian semasa Mesyuarat Jawatankuasa Belanjawan Negara.
- 8 Penyediaan peruntukan ini juga telah dikategorikan mengikut kluster yang lebih jelas dan lebih objektif dimana

peruntukan adalah berasaskan kepada hala tuju dan pencapaian yang ingin diraih dalam setiap kluster yang telah ditetapkan dan menjurus kepada mendukung tiga (3) fokus keutamaan Belanjawan Tahun Kewangan 2025/2026 seperti berikut:

Pertama, **Meningkatkan Kesejahteraan dan Produktiviti Awam** sejumlah **\$307.0 juta** telah diperuntukkan bagi kluster-kluster berikut:

- a. Mengukuhkan Keselamatan Negara.
- b. Meningkatkan Penyediaan Perumahan. Antara projek perumahan yang sedang dalam pelaksanaan ialah Perumahan Negara Kampung Tanah Jambu Fasa 7, Perumahan Negara Kampung Rimba dan Perumahan Negara Kampung Salambigar. Dengan penyediaan tempat kediaman yang mampu dimiliki ini, ianya akan meningkatkan kesejahteraan rakyat dan kualiti hidup yang lebih baik.
- c. Memantapkan Kecekapan Sistem Pengangkutan. Antara projek yang disediakan peruntukan

adalah penyediaan fasiliti, infrastruktur dan sistem pengangkutan awam. Sementara projek yang sedang dalam pelaksanaan adalah Membaikpulih Landasan Lapangan Terbang Antarabangsa Brunei Fasa 2 dan *Primary Surveillance Radar (PSR)*. Dengan adanya penyediaan peruntukan bagi kluster ini akan memudahkan pergerakan awam dan juga operasi logistik perusahaan di pelbagai sektor ekonomi.

- d. Mengukuhkan Sekuriti Makanan. Antara projek yang sedang dalam pelaksanaan ialah Program Peningkatan Keluaran Sayur Menggunakan Teknologi Tinggi Bagi Menjana Keluaran Dalam Negeri Kasar (KDNK), Rancangan Pembangunan Industri Ternakan Bagi Menjana Pengeluaran, Industri Ternakan Udang Fasa IV, Memajukan Dan Membuka Tapak-Tapak Bagi Industri Akuakultur.
- e. Mengukuhkan Infrastruktur ICT. Antara projek yang sedang dilaksanakan ialah *MOD Integrated Platform* dan Sistem *Bru-HIMS 2.0* yang akan

meningkatkan produktiviti perkhidmatan awam dan kecekapan penyampaian perkhidmatan kepada orang ramai.

- f. Meningkatkan Kualiti Perkhidmatan Awam. Antara projek yang disediakan peruntukan adalah bagi pembinaan bangunan kerajaan yang mesra untuk Orang Yang Berkeperluan Khas. Selain itu, fasiliti-fasiliti sukan juga disediakan peruntukan antaranya untuk menaiktaraf fasiliti di Kompleks Stadium Negara Hassanal Bolkiah dan Kompleks Sukan Mumong, Kuala Belait.
- g. Menangani Perubahan Iklim termasuk untuk membiayai projek-projek Bangunan Hijau.
- h. Mengukuhkan Perkembangan Syiar Islam. Antara projek-projek yang sedang dilaksanakan adalah pembinaan Masjid Baharu RPN Kampong Rimba, Masjid Baharu RPN Kampong Lumut, dan Masjid Baharu RPN Kampong Lugu. Projek-projek ini akan dapat memberikan keselesaan beribadat dan meningkatkan aktiviti-aktiviti keagamaan

kepada rakyat dan penduduk yang tinggal di kawasan tersebut.

- i. Menyediakan Prasarana Untuk Kesihatan Yang Baik yang bertujuan untuk meningkatkan akses orang awam kepada kemudahan kesihatan.
- j. Mengukuhkan Kelestarian Alam Sekitar.
- k. Menangani Risiko Menghadapi Bencana Alam. Antara projek yang sedang dilaksanakan ialah Pembinaan Kolam Takungan Dalam Tadahan Sungai Tutong dan Menaiktaraf Sungai Utama Dan Anak-Anak Sungai bagi mengurangkan kejadian banjir.
- l. Menaiktaraf dan Meningkatkan Kadar Penyambungan Sistem Pembentungan dan Menjaga Kualiti Air Sungai-Sungai.
- m. Kajian Sains & Teknologi Dan Inovasi; dan

- n. Penyediaan Pelan Induk seperti Pelan Induk Sanitasi & Pembetulan bagi Negara Brunei Darussalam, Pelan Daerah Brunei Muara.

Kedua, **Memupuk Kepelbagaian Ekonomi Yang Mampan** sejumlah **\$131 juta** telah diperuntukkan bagi kluster-kluster berikut:

- a. Menyediakan Pembekalan Air Bersih. Antara projek yang sedang dalam pelaksanaan ialah Mengganti Paip-Paip Utama Yang Lama Bagi Semua Daerah, Membina Stesen Pengepam Air Mentah Baru Badas Dan Memasang Paip Air Mentah Dari Badas Ke Kawasan SPARK, Menaiktaraf Loji Rawatan Agis-Agis, Daerah Belait dan Meningkatkan Taraf Loji-Loji Rawatan Air Pembinaan Loji Rawatan Air Bukit Barun Peringkat 8. Dengan kemudahan akses kepada bekalan air ini akan menyokong keperluan industri dan tapak-tapak pertanian termasuk ketersediaan infrastuktur asas air bagi menarik peluang pelaburan ke Negara Brunei Darussalam.

- b. Meningkatkan dan Mengukuhkan Bekalan Elektrik. Dengan pengukuhan bekalan elektrik ini akan dapat menyediakan keperluan elektrik kepada industri-industri yang akan memulakan operasi di Negara ini.
- c. Kemudahan Awam untuk Urusan Melalui Jalan Darat seperti menaiktaraf jalan raya, jejantas, dan jejambat yang menghubungkan tapak-tapak perindustrian seperti Pembinaan Jejambat di Persimpangan Lebuhraya Muara – Tutong di kawasan perindustrian Tanjong Kajar.
- d. Memajukan Industri Pelancongan. Antara projek yang diberikan peruntukan ialah Pengukuhan Produk-Produk Pelancongan, Menaiktaraf Taman Rekreasi Hutan Pulau Selirong, Menaiktaraf Bangunan Galeri Kebudayaan Dan Pelancongan Kampong Ayer, Penubuhan Perpustakaan Negara Dan Galeri Kebangsaan Di Dewan Majlis dan Penambahan Bangunan Di Muzium Alat Kebesaran Diraja. Dengan adanya projek-projek ini dijangkakan akan dapat mempelbagaikan tempat tarikan pelancongan di Negara ini dan

seterusnya meningkatkan impak *spillover* kepada aktiviti perekonomian yang lain.

- e. Pembangunan Industri. Antara projek yang sedang dilaksanakan adalah Pulau Muara Besar dan Pembinaan Stesen Pemeriksaan dan Kawalan Pengeluaran Hutan bagi meningkatkan produktiviti industri perkayuan. Manakala, industri kreatif juga disediakan peruntukan bagi menyokong *Creative, Cultural Industries Hub and Community Library* bagi mengukuhkan infrastruktur kebudayaan dan kesenian Negara. Dengan pembangunan projek-projek ini, diharapkan dapat menjana peluang pekerjaan dan menggalakkan budaya membaca di kalangan rakyat.
- f. Mengukuhkan Pusat-Pusat Jaminan Kualiti dan Akreditasi. Projek di bawah kluster ini ialah Program Perkembangan Genetik Dan Pembiakan Selektif Ikan Bagi Meningkatkan Produktiviti Industri Akuakultur bagi memperkembangkan sektor eksport Negara.

Ketiga, **Pembangunan Modal Insan yang Dinamik dan Berwawasan** sejumlah **\$31.0 juta** telah diperuntukkan bagi kluster-kluster berikut:

- a. Mengukuhkan Kemudahan Akses Pendidikan. Antara projek yang sedang dalam pelaksanaan ialah *UTB Phase 4 - School of Applied Sciences and Mathematics* dan Universiti Islam Sultan Sharif Ali (UNISSA) yang mana akan dapat meningkatkan kapasiti pengambilan penuntut ke eUniversiti-Universiti tersebut dan memberikan suasana pembelajaran yang lebih selesa dan kondusif.
- b. Memantapkan Pembangunan Sumber Manusia iaitu Kerja-Kerja Membina Semula Bangunan Koperasi Jalan Perindustrian Beribi yang dalam penyediaan rekabentuk untuk bangunan kekal Pusat Pekerjaan (*Job Centre*).

- 9 Dalam pada itu juga, sebagai persediaan menghadapi cabaran global perubahan iklim, Negara Brunei Darussalam terus menunjukkan komitmennya untuk melaksanakan pembangunan yang lestari. Harga Rancangan bagi projek Bangunan Hijau disediakan sejumlah **\$51.6 juta**

antaranya bagi membiayai projek pemasangan panel solar *Photovoltaics* di 38 buah bumbung bangunan Kerajaan yang masih dalam pelaksanaan kerja-kerja awal menetapkan strategi pelaksanaannya. Inisiatif ini mencerminkan kesungguhan Negara untuk mencapai matlamat Wawasan Brunei 2035, dan komitmen terhadap Matlamat Pembangunan Mampan (*Sustainable Development Goal 11 – Sustainable Cities and Communities dan Goal 13 Climate Action*) dan Perjanjian Paris.

Projek Bangunan Hijau ini bukan sahaja dihasrat akan membantu mengurangkan pelepasan karbon, malah juga menjana penjimatan tenaga dan membuka peluang ekonomi baharu. Sektor swasta dijangka memainkan peranan penting melalui pembekalan bahan binaan mesra alam, pelaksanaan teknologi hijau, dan penglibatan dalam projek pembinaan mampan. Ini secara langsung membuka ruang kepada lebih banyak peluang pekerjaan dalam sektor hijau, sekaligus melonjakkan ekonomi negara ke arah kemampanan.

Dalam hubungan ini, satu Pasukan Projek (*Project Team*) telah ditubuhkan yang bertanggungjawab dalam memantau projek-projek berkonsepkan hijau dan

mengawal kos projek dengan lebih efektif, mengoptimalkan perbelanjaan Negara bagi memastikan sumber dimanfaatkan sepenuhnya serta sejajar dengan matlamat kelestarian di peringkat kebangsaan.

Yang Berhormat Yang Di-Pertua,

Melangkah ke tahun kedua Rancangan Kemajuan Negara Keduabelas (RKN12) ini, Insya Allah, tindakan-tindakan secara pendekatan *Whole of Government* dan *Whole of Nation* akan dipertingkatkan termasuk pensejajaran dan ko-ordinasi diantara Kementerian-Kementerian bagi memastikan pelaksanaan projek-projek RKN berjalan lancar dengan sempurna bagi mencapai matlamat-matlamat Wawasan Brunei 2035.

Yang Berhormat Yang Di-Pertua,

Sebelum kaola mengakhiri mukadimah dalam pembentangan peruntukan Rancangan Kemajuan Negara yang Keduabelas (RKN12) bagi Tahun Kewangan 2025/2026, kaola sukacita ingin mengambil kesempatan untuk mengucapkan selamat menyambut kedatangan bulan Ramadhan. Semoga amal ibadah kita di bulan yang penuh berkat ini diterima oleh Allah Subhanahu Wa'Taala jua.